

**Program Matice slovenskej na roky 2023 až 2027
s výhľadom do roku 2030**

Matica slovenská (ďalej len MS) je historicky najstaršou celonárodnou kultúrnou ustanovitzňou, ktorá sa od svojho vzniku v roku 1863 podieľa na formovaní národného povedomia, čím podporuje vlastenecké a národnoštátne záujmy. Na prvom mieste ide o podporu slovenskej inteligencie v oblasti vedy, kultúry, osvety, umenia, folklóru, divadla, kultúrnych tradícií a vydavateľskej činnosti. Na ilustráciu – len v súčasnosti pod MS pôsobí 505 miestnych, 9 záujmových, 6 vedeckých odborov a 240 folklórnych súborov. Matica pravidelne organizuje konferencie, semináre, prednášky a spomienkové podujatia. Zároveň odhaľuje pomníky, pamätné tabule a busty venované významným historickým udalostiam a osobnostiam slovenskej národnej kultúry. Vedeckí a odborní zamestnanci aj dobrovoľníci sa podieľajú na vzniku monografií, zborníkov, štúdií, článkov, kníh, popularizačných divadelných inscenácií a tvorbe filmových dokumentov. Matica slovenská bola, je a bude barometrom poznania slovenskej národnej skutočnosti, strážkyňou a ochrankyňou demokratických hodnôt a rozvoja občianskych slobôd na Slovensku. Počas celých našich dejín stála v prvej línii ochrany záujmov slovenského národa a rozvoja jeho kultúry. Tvorili ju osobnosti, ktoré sa nezmazateľne zapísali do národných dejín a kultúry od Karola Kuzmányho, Štefana Moysesa, Štefana Marka Daxnera, Jána Francisciho cez Matúša Dulu, Pavla Országha-Hviezdoslava, Jozefa Škultétyho, Jozefa Cígera Hronského, Jura Hronca až po Ladislava Novomeského, Vladimíra Mináča, Evu Kristinovú a Romana Kaliského. Predseda MS Ladislav Novomeský v tomto kontexte v roku 1968 poznamenal, že za viac ako sto rokov od prisahy Štefana Moysesa a Karola Kuzmányho nezaznamenala matičná história pokojný, rovnomerný a ničím nenarušovaný tok, pretože tak, ako samotné dejiny národa spestrujú zarmucujúce níziny, zápasy o ich prekonávanie a svetlé výhľady do budúcnosti, aj dejiny MS sú len ich verným odzrkadľovaním. Matičný literárny historik Pavol Vongrej píše v podobnom duchu, že kontinuita Matice a slovenského národa vytvára symbol spojených nádob národa a Matice, zviazanosť a paralelu ich osudov vo všetkých najťažších chvíľach slovenského národného pohybu, či už ide o rok 1863, ktorý vzišiel z memorandového roku 1861, o oslobodzujúci národný rok 1918, 1919, alebo o sté výročie MS roku 1963. Všetky tieto dátumy dávajú zmysel pociťovanej a napokon vyslovenej zviazanosti Matice slovenskej a slovenského národa.

Matica slovenská v prvom období svojej existencie a činnosti (1863 až 1875) chránila právo Slovákov na národnú samostatnosť v mnohonárodnostnom Uhorskom kráľovstve a habsburskej monarchii. Zorganizovala celonárodnú zbierku a z týchto zdrojov sa budovala

a v roku 1865 slávnostne otvorila Národná svetlica, prvá budova MS. Rozvinula rozsiahlu vedeckú, knižničnú, archívnu, osvetovú, múzejnú, zberateľskú a vydavateľskú činnosť, zhromažďovala cenné zbierky pamiatok kultúrnych dejín Slovákov a Slovenska. Okrem toho vydala osemdesiatdva zväzkov kníh, poskytovala štipendiá a pôžičky slovenským vedcom a študentom.

V roku 1875 bola MS uhorskou vládnu mocou násilne zakázaná a obnovená až po vzniku Československej republiky v roku 1919. V tom čase sa pod vedením osobností ako Jozef Škultéty, Štefan Krčméry, Matúš Dula, Vavro Šrobár, Pavol Országh-Hviezdoslav, František Richard Osvald, Jur. Janoška, Marián Blaha, Ján Vanovič začala obnovovať ustanovizeň v Martine, vznikla členská základňa a miestne odbory na celom Slovensku. Neskôr bolo zriadené Ústredie slovenských ochotníckych divadiel. V roku 1926 slávnostne otvorili novú, v poradí druhú budovu Matice slovenskej v Martine.

V roku 1932 MS v súvislosti s bojom o Pravidlá slovenského pravopisu prijala národný program a rozšírila vedeckú a vydavateľskú činnosť; začali sa vydávať časopisy Slovensko, Slovenská reč a ďalšie. Neskôr vznikla moderná tlačiareň Neografia, ktorá funguje po zložitých historicko-spoločenských udalostiach dodnes. V povojnovom období bojovali o existenciu a prežitie MS bývalí členovia skupiny DAV (Ladislav Novomeský, Vladimír Clementis, Daniel Okáli), ktorí boli aj za ochranu práva MS obvinení a nespravodlivo odsúdení vo vykonávaných procesoch z tzv. slovenského buržoázneho nacionalizmu. Problematickým sa stalo obdobie päťdesiatych rokov 20. storočia, keď sa MS opätovne počas vlády Klementa Gottwalda stala terčom útokov a musela bojovať o prežitie (zlikvidovali jej členskú základňu, znárodnili jej Neografiu a zredukovali vedeckú činnosť MS), pričom po smrti K. Gottwalda v roku 1954 sa MS zákonom transformovala, resp. násilne sa politicky zlúčila so Slovenskou národnou knižnicou.

Uvoľnenie priniesli až šesťdesiate roky 20. storočia a sté výročie vzniku MS v roku 1963 pod vedením Alexandra Dubčeka, keď súčasne prebiehali boje o federatívny model štátu. Aj napriek zložitej situácii po roku 1968 a tzv. normalizácii sa podarilo vďaka vtedajšiemu predsedovi Vladimírovi Mináčovi vytvoriť slobodnejšie vedecké prostredie, kde zamestnával „spoločensky nepohodlné“ osobnosti Slovenska, rozšíril ju o tretiu modernú budovu v Martine na Hostihore, obnovil Puškinovo slovanské múzeum s parkom v Brodzanoch a podporoval spoluprácu so zahraničnými Slovákmí. Po roku 1989 bol prijatý nový zákon, ktorý MS zaradil k štátom podporovanej, nezávislej a samosprávnej kultúrnej ustanovizni. Matica so svojimi členmi stáli aj pri vzniku SR 1. januára 1993, čo sa stalo zavŕšením snáh

berňolákovcov, štúrovcov, národníarov a ďalších generácií bojovníkov za národnú zvrchovanosť a štátnosť.

Ani po roku 1989 útoky na MS neútlíhli a v roku 2000 z nej bola zákonom odčlenená Slovenská národná knižnica a ďalšie pracoviská (stav trvá dodnes). V roku 2012 založila MS pri sídelnej budove v Martine Aleju národných dejateľov. Tvoria ju osobnosti ako Anton Bernolák, Štefan Moyses, Karol Kuzmány, Ján Francisci, Andrej Hlinka, Ľudovít Štúr, Jozef Cíger Hronský, Svetozár Hurban-Vajanský, Štefan Furdek, Jozef Miloslav Hurban, Andrej Radlinský, Matúš Dula, Ján Vanovič, Jozef Škultéty, Alexander Dubček, Štefan Marko Daxner, Štefan Boleslav Roman a František Fuga.

Význam a poslanie MS sú rovnako dôležité aj v 21. storočí, keď tzv. moderné ideológie a neoliberalistické smery v procese globalizácie ohrozujú národnú kultúru a jej suverenitu, svojprávnosť a identitu. Práve v 21. storočí sú často (aj účelovo) zamlčované a ignorované osobnosti a udalosti slovenských národných dejín, preto má MS povinnosť o nich šíriť osvetu a prehľbovať kultúrno-historické povedomie. Napokon, písal o tom už Karol Kuzmány: „Ak chcete ďalej prísť, ako my dôjdeme, treba vám viac vedieť, ako čo my vieme.“ A práve poznanie o životných cestách a tvorbe našich predchodcov je základom budovania budúcnosti MS a Slovenska.

Matica slovenská je, parafrázované slovami Mináča, organizovanou historickou pamäťou národa a jej úloha je vo vytváraní mosta medzi minulosťou a budúcnosťou. Vladimír Mináč konštatoval: „Matica slovenská je najpozoruhodnejší príklad na trvanie v čase. Skutočne, na nej, na jej trvaní vidieť celonárodný pohyb pomerne zreteľne, ak považujeme Maticu slovenskú, okrem iného, aj za premietacie pozadie. To, že trvá, je vynikajúce, je to nevyhnutnosť pre slovenský národ. Existencia Matice je kľúčová pre pohyb národného vedomia... (Matica je) nielen pamäť národa, ale aj moderne organizovaná pamäť národa.“

Iniciátor prvého slovenského spisovného jazyka a prvej vlny národného obrodenia Anton Bernolák budúcim generáciám odkazuje a prikazuje: „Slováci, píšte po slovensky...“ Tak ako generácie národného obrodenia (berňolákovci a štúrovci) pred vznikom MS aj ona stojí na základoch ochrany a rozvoja národnej kultúry, vedy, literatúry, umenia a podpory národnoštátnych záujmov. Už prvý celoslovenský pôsobiaci spolok Tatrín, v ktorom pôsobili aj budúci zakladatelia MS, rozvíjal a chránil štúrovský spisovný jazyk a slovenskú kultúru a vytváral podmienky pre budúcnosť slovenského národa. Slovom správcu MS Jána Martáka vývin ukázal, že „Maticu slovenskú v jej pôvodnej funkcii v národe slovenskom nemožno nahradiť“.

Matica slovenská pôsobí v súlade s Ústavou SR na demokratických národných a kresťanských hodnotách slovanských vierozvestcov Cyrila a Metoda. Ide o prvú európsku kultúrnu ustanovizeň, ktorá svoju existenciu postavila na kresťansko-národných princípoch. Ako prízvukoval Ľudovít Štúr, „pravý Slovan sa nepustí do ničoho bez toho, aby neprosil o pomoc Boha, a každé dielo zavŕši tým, že Bohu za jeho pomoc poďakuje“. Matica slovenská vznikla pred vyše 160 rokmi v roku 1863, po tisícom výročí príchodu sv. Cyrila a Metoda, a v roku 2023 je to 1160 rokov od tejto významnej udalosti. Tradičným záujmom MS je naplňať kresťanské ideály a odkaz bratov-vierozvestcov Cyrila a Metoda. So šírením kresťanstva ide o rozvoj vzdelanosti, písomníctva a literatúry aj v prospech súčasnej slovenskej štátnosti, národnej identity a kultúry. Štefan Moyses vyhlásil: „A ako zaiste nad blaho môjho národa nie je mi nič vznešenejšieho, tak ani nad priazeň môjho národa nie je mi nič vyššieho, čo by to ihneď bola priazeň celého sveta.“

Matica slovenská sa hrdlo hlási k osobnostiam 19. a prvej polovice 20. storočia, ktoré vo svetových vojnách bojovali za slovenské národné záujmy tak v československých légiách, ako aj v Slovenskom národnom povstaní a hlási sa k antifašistickému odkazu tejto významnej historickej udalosti. Desiatky pracovníkov MS aj tisícky jej členov sa zapojili do ozbrojeného odboja a Povstania na čele s Novomeským, Martákom, Barčom Ivanom, Bodenekom, tromi bratmi Hirnerovcami, Mináčom, Kaliským, Kristinovou a ďalšími. Povstalecká tradícia patrí medzi najsilnejšie odkazy MS, na čo už poukázal Alexander Dubček v roku 1963 počas pracovnej návštevy MS v Martine v rámci osláv jej storočnice.

Matica slovenská v súčasnosti nestojí proti procesu európskej integrácie a spolupráci európskych národov, no na druhej strane ostro kritizuje globalizačné, tzv. modernistické, neoliberalistické trendy, ktoré sa usilujú zasahovať do slovenskej svojprávnosti. Úlohou predstaviteľov Európskej únie môže byť iba podpora ekonomickej spolupráce či sociálneho a hospodárskeho rozvoja jej členských štátov, nie násilné ideologické zasahovanie do kultúrnej politiky suverénnych národných štátov a do dominujúcich kultúrnych hodnôt jednotlivých národov. Matica plne rešpektuje princípy národnej suverenity a demokratického práva národov na sebaurčenie.

Ochrana národných záujmov a rozvoj slovenskej kultúry, vedy, literatúry, umenia je pre MS základným kameňom, čo vyplýva z jej historického poslania. Bol to už štúrovec Štefan Marko Daxner, iniciátor Memoranda národa slovenského, na základe ktorého vznikla aj MS, usilujúci sa o presadenie záujmov slovenského národa, pričom v jeho memorandovom programe nachádzame národné témy, zahrnuté už predtým v štúrovských Žiadostiach slovenského národa a v Slovenskom povstaní rokov 1848 a 1849, čo ponímame ako národnú

revolúciu. Na tomto príklade sa MS usiluje o zjednocovanie slovenského národa, preto vyzdvihuje všetky osobnosti, ktoré sa zaslúžili o jeho rozvoj bez ohľadu na ich konfesiónálne či politické presvedčenie.

Už v minulosti MS odolávala a v súčasnosti odoláva rozličným formám politického nátlaku, dogmatizmu a doktrinárstva (agresívne formy maďarizácie, prejavy čechoslovakizmu, komunistickej totality a ideológie). A tak ako v minulosti aj dnes stojí zoči-voči novej forme doktrinárstva, ktoré sa usiluje po boku globalizačných, tzv. modernistických a neoliberalistických procesov o systematickú likvidáciu národného povedomia, identity, kultúry a občianstva (napr. odstránenie slovenského znaku z občianskych preukazov, zákaz štátnych vlajok na žrdi na hrade Devín, politické snahy o odstránenie cyrilo-metodskej tradície z Ústavy SR, kauza Divadla Pavla Országha Hviezdoslava a podobne).

Matica slovenská sa bude usilovať šíriť vlastenectvo v oblasti vzdelávania, vedy a kultúry, presadzovať slovenské učebnice s vlasteneckými témami najmä v humanitných predmetoch na našich školách, pričom má ambíciu spolupodieľať sa na ich tvorbe. Vo vede bude podporovať a orientovať sa na slovackistický a slavistický vedecký výskum vo všetkých oblastiach. Veľkou úlohou MS je podpora regionálnej kultúry, folklóru, divadelníctva a šírenie osvety. V procese upevňovania slovenskej štátnosti na parlamentnej pôde podporí legislatívu a agendu spätú s vlastenectvom, pripomínanie historických míľnikov a osobností národnej histórie a jej popularizáciu aj vydávaním literatúry faktu.

Matica slovenská sa takisto hodnotovo hlási k tradícii slovanskej vzájomnosti, ktorú chce upevňovať v mierovom duchu prostredníctvom spolupráce so zahraničnými kultúrnymi inštitúciami slovanských národov. Systémová kultúrna a mierová kooperácia slovanských národov je jasnou odpoveďou tým, ktorí stavajú slovanské národy do konfliktov. Matica nezabúda na zahraničných Slovákov – snaží sa ich maximálne ochrániť a pomôcť im, ako aj rozvíjať u nich slovenčinu ako materinský jazyk a pripomínať slovenskú národnú kultúru. Zároveň sa bude intenzívne usilovať prezentovať slovenskú národnú kultúru aj neslovanským národom s cieľom poukázať na unikátnosť a originálnosť slovenskej kultúry a umenia. Slovanmi Pavla Jozefa Šafárika, „všeľudské možno dosiahnuť iba národným“.

Jedným z najvýznamnejších pilierov MS, ktorý tvorí jej organizmus, je činnosť jej členov (desaťtisíce ľudí z celého Slovenska). Široká členská základňa jej dáva zároveň legitimitu a mandát konať v mene slovanských národných záujmov. Budúcnosť MS je závislá aj od mladej generácie, preto sa mládež musí stať jej pevnou súčasťou. Mladí členovia MS sú organizovaní v záujmovom odbore Mladá Matica na celoslovenskej úrovni, pričom tento odbor má prvoradý cieľ v národnej výchovno-vzdelávacej činnosti smerujúcej k všestrannému

poznaniu národných dejín, kultúry a tradícií. Veda je tradične dôležitou a jednou z najvýznamnejších súčastí činnosti MS, jedným z rozhodujúcich činiteľov pri tvorbe programu tejto vrcholnej slovenskej národnej inštitúcie. Matica odmieta absenciu verejnej diskusie a fenomén cenzúry v podobe súčasnej tzv. kultúry rušenia, prostredníctvom ktorej sú účelovo ignorované konkrétne témy a osobnosti slovenskej kultúry a dejín v mediálnej oblasti, kultúrnej sfére aj na akademickej pôde. Zároveň vyzdvihuje slobodný rozvoj vedy a umenia bez ideologických a politických vplyvov.

Významným pre 21. storočie je aj pre MS mediálny pilier. Matica využíva sociálne siete, internet, webovú stránku a takisto produkuje videá z podujatí, dokumentárne filmy, reportáže, rozhovory, propagačné videá a iné videá na YouTube, čím približuje svoju činnosť širšej verejnosti.

Matica slovenská stála v 19. a 20. storočí v prvej línii bojov za slovenské záujmy, a nebude to inak ani v 21. storočí, keď globalizačné a progresívne tendencie ohrozujú slovenskú kultúru a suverenitu.

Program Matice slovenskej sa bude zameriavať na tieto oblasti:

- 1. Vedecká činnosť MS**
- 2. Matica slovenská a jej členská základňa**
- 3. Slovenská mládež a mladomatičné hnutie**
- 4. Slováci na jazykovo a národnostne zmiešaných územiach Slovenskej republiky**
- 5. Slováci žijúci v zahraničí a spolupráca so slovanskými národmi**
- 6. Mediálna a propagačná činnosť MS**
- 7. Finančno-materiálne zabezpečenie činnosti MS**

1. Vedecká činnosť MS

Vedecká činnosť patrí v MS medzi najvýznamnejšie piliere. Po roku 2000 čelí rozličným ťažkostiam a prekážkam, ktoré znemožňujú jej plnohodnotné fungovanie, pričom vedecká činnosť MS má mimoriadny prínos pre rozvoj slovenskej vedy od svojho vzniku v 19. storočí. Už v rokoch 1863 až 1875 sa ako prvý subjekt venovala organizovanej vedeckej činnosti na Slovensku. Národne uvedomelí odborníci z viacerých vedných disciplín sa organizovali a vyvíjali činnosť vo vedeckých odboroch. Matica slovenská vydávala prvý po slovensky písaný vedecký časopis Letopis Matice slovenskej, finančne podporovala vedecké projekty a vedcov, rozvinula sa v nej vydavateľská činnosť. Podobne v prvej polovici 20. storočia zastávala a plnila funkciu centra slovenskej vedy. Vedecké odbory MS nahrádzali chýbajúcu

akadémii vied a položili základy mnohých vedných disciplín – jazykovedy, histórie, literárnej histórie, národopisu a umenovedy. Členovia vedeckých a umeleckých odborov po intelektuálnej stránke významne posilňovali prestíž MS v spoločnosti. Po nástupe komunistického režimu bola síce vedecká činnosť MS obmedzená, no napriek tomu prispievala k rozvoju literárneho archívnictva a múzejníctva, bibliografie, biografistiky či knihovníctva. Matica aj v 21. storočí uskutočňuje základný slovakistický výskum, najmä v oblasti slovenskej literatúry, jazykovedy, národných dejín a v súčasnosti ho produkuje v svojich, žiaľ, personálne poddimenzovaných, špecializovaných pracoviskách. Pre ďalší rozvoj matičnej vedy je nevyhnutne potrebné zabezpečiť vedecké pracoviská a ich činnosť predovšetkým po stránke finančnej a personálnej. Smerovanie vedeckej činnosti MS naposledy nastavil v roku 2019 Snem MS prijatím Programu MS na roky 2019 až 2021 s výhľadom do roku 2025. Tieto opatrenia sa postupne realizujú.

Vedecká činnosť MS po roku 2019 pokračuje v stanovenom smere prostredníctvom Vedného ústredia (VÚ) MS. Vďaka nemu sa zvýšila koordinácia vedeckej činnosti a jej programovanie. Existujúce ústavy spolupracujú, na spoločných poradách a stretnutiach vyhodnocujú pracovnú činnosť útvarov a vzájomne sa informujú o aktuálnych prácach v najbližšom období. Personálny stav sa iba čiastočne stabilizoval, veď v piatich vedeckých pracoviskách pracuje dlhodobo len dvanásť zamestnancov, no napriek tomu si plnia všetky pracovné povinnosti. Podľa zákona zamestnanci vykonávajú základný slovakistický výskum, vydávajú vedecké a odborné monografie a periodiká, výsledky výskumu publikujú vo vedeckých zborníkoch a odborných časopisoch. Vedci MS majú za sebou bohatú aktívnu účasť na medzinárodných aj domácich vedeckých konferenciách a odborných seminároch, vykonávajú prednáškovú, recenzentskú a posudzovateľskú činnosť, sú členmi redakčných rád, aktívne sa zúčastňujú na prácach v odborných komisiách v celoslovenských literárnych súťažiach, ale aj v odborných komisiách a predstavenstvách.

Zamestnanci VÚ MS zabezpečujú vydávanie periodických titulov MS. V mesačnej periodicite vychádzal Orol tatranský – príloha Slovenských národných novín pre mladú literatúru, umenie a spoločnosť, v polročnej periodicite vedecký časopis Historický zborník a raz ročne vedecký zborník Slováci v zahraničí. V roku 2020 začal vychádzať nový tlačový orgán VÚ a jeden z inovačných prvkov matičnej vedy, odborný časopis Matice slovenskej pod názvom Slovensko – Národné spektrum. Časopis slúži najmä na prezentáciu výsledkov vedeckovýskumnej činnosti vedeckých pracovísk a odborov MS. Nový časopis si udržiava vysokú odbornú úroveň. Novším prírastkom VÚ je od roku 2021 odborný a kultúrno-spoločenský časopis Slovanský obzor, ktorý plní úlohu informačného spravodajcu MS pre

slovanský svet a slovenské zahraničie. Vychádza ako občasník v modernej elektronickej aj tlačenej podobe v slovenskom, ruskom, anglickom a od roku 2023 aj v srbskom jazyku.

Veľkým úspechom bolo obnovenie činnosti Vedeckej rady MS (2022), aktualizoval sa jej štatút a zloženie. Na podporu vedeckých projektov bola zriadená grantová schéma MS (2020 a 2023). Ďalším úspechom je vybudovanie špeciálnej (reprezentačnej) inštitučnej knižnice – Bibliotéky Matice slovenskej. Slávnostné otvorenie sa uskutočnilo 8. 9. 2022. Knižnica bude slúžiť na vedeckovýskumné účely matičným aj iným vedeckým pracovníkom. Za jeden z najväčších úspechov vedy MS v roku 2022 pokladáme získanie Osvedčenia o spôsobilosti vykonávať výskum a vývoj, vystavené po splnení podmienok Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR. Vedenie MS bude pokračovať v podpore matičnej vedy a zlepšovať podmienky na plnohodnotnú vedeckú činnosť a jej prezentáciu.

Pre VÚ MS sa pokúsime vytvoriť také podmienky, aké prináležia vedeckej činnosti vrcholnej a najvýznamnejšej celonárodnej inštitúcii. Hlavnou úlohou bude iniciovať, koordinovať, hodnotiť a usmerňovať prácu vedeckých ústavov a odborov cieľavedome, tvorivo a konštruktívne za spolupráce s vedeckými pracoviskami doma aj v zahraničí, organizovať vedecké konferencie a semináre. Vedecká rada MS bude hodnotiť program a výsledky vedeckovýskumnej a prezentačnej činnosti ústavov a odborov.

Slovenský literárny ústav (SLÚ) bude pokračovať vo výskume dejín slovenskej literatúry (najmä 19. a 20. storočia) interdisciplinárnym výskumom. Vedeckí pracovníci sa systematicky zamerajú na tvorbu biografických profilov. Osobitná pozornosť sa venuje spracovaniu histórie literárnovedného odboru MS a interdisciplinárnemu výskumu literárneho odkazu štúrovcov s prepojením na neskoršie aktivity „davistov“ v medzivojnovom období. Pracovníci SLÚ sa budú autorsky, spoluautorsky, zostavovateľsky, editorsky, redaktorsky a recenzentsky podieľať na vydávaní vedeckých monografií, zborníkov, odborných a popularizačných publikácií. K činnosti bude patriť aj odborná spolupráca v rámci najstaršieho slovenského literárneho festivalu Slovesnej jari, súťaže vysokoškolákov Matičná esej, prípadne iných matičných podujatí a takisto účasť v odborných porotách celoslovenských a regionálnych literárnych súťaží (napr. Mladá slovenská poviedka, Chalupkovo Brezno a iné).

Slovenský historický ústav (SHÚ) bude aktívne skúmať otázky slovenských dejín najmä 19. a 20. storočia a dejiny MS. Výsledky bude publikovať na stránkach periodík. V súčinnosti s inými vedeckými pracoviskami alebo samostatne bude organizovať vedecké konferencie a semináre. Za hlavný cieľ na najbližšie roky si kladie výskum osobností MS, konkrétne Jozefa Škultétyho, Vavra Šrobára, Jozefa Országha, Jána Vanoviča, Augustína Antona Baníka, Ladislava Novomeského, Vladimíra Mináča. SHÚ bude pokračovať v tvorbe pracovných

zošitov pre základné a stredné školy. Pokúsi sa realizovať kroky na zaradenie Historického zborníka do medzinárodných databáz.

Stredisko národnostných vzťahov MS sa zameria najmä na spoluprácu s oblastnými strediskami MS, aby sa posilnili práva Slovákov a spolupráca s národnostnými menšinami. Analyzuje postavenie Slovákov na jazykovo a národnostne zmiešaných územiach, koordinuje výskum a robí dokumentáciu vzťahov medzi štátotvorným národom a národnosťami. Osobitnú pozornosť bude venovať spolupráci so slovanskými menšinami a ich organizáciami. Predovšetkým sa zameria na sledovanie dodržiavanie účinných právnych predpisov o národnostnej a jazykovej problematike, používanie štátnych symbolov a štátneho jazyka. Bude chrániť a napomáhať uplatňovanie práv Slovákov na národnostne a jazykovo zmiešaných územiach SR.

Krajanské múzeum (KM) bude naďalej fungovať ako ústredné pracovisko pre styk a spoluprácu so slovenským zahraničím a vytvárať databázu krajanského dokumentačného strediska s cieľom udržiavať a rozvíjať národnú identitu krajanov vo vzťahu k SR. Bude aktívne spolupracovať s príbuznými inštitúciami v SR a so Slovákami žijúcimi v zahraničí. KM vedie evidenciu slovenských spolkov v zahraničí a udržiava kontakty s nimi, zúčastňuje sa na ich podujatiach. V oblasti vedy má v pláne naďalej zostavovať ročenku Slováci v zahraničí, pripravovať odborné podujatia súvisiace s významnými krajanskými udalosťami a osobnosťami, aktívne sa zúčastňovať na vedeckých konferenciách zameraných na výskum života a diela slovenskej diaspóry, pracovať na osвете týchto tém v matičných médiách. V oblasti tvorby dokumentačného strediska KM má naďalej ambíciu pokračovať v inventarizácii vlastného fondu a jeho spracovaní do digitálnej podoby, získavať nové fondy, rovnako bude pokračovať v rozširovaní a spracovávaní knižného fondu. Pracovisko má potenciál vytvoriť platformu na postupné zjednotenie rozlične orientovaných a roztrieštených slovenských národných komunit v blízkom aj vzdialenom zahraničí.

Archív MS (AMS) je špecializovaný verejný archív a odborné pracovisko na zachovanie kultúrneho dedičstva a histórie MS. V rámci archívnych povinností vyplývajúcich zo zákona o archívoch a registratúrach bude preberať a získavať písomné, faksimilné, multimediálne, múzejné a galerijné dokumenty zo všetkých zložiek MS a od osobností národného a verejného života v SR aj v zahraničí. Získané dokumenty bude evidovať, ochraňovať, odborne spracúvať a sprístupňovať bádateľskej verejnosti. Pracovníci AMS sa vo vedeckovýskumnej oblasti venujú prednostne dejinám MS. Budú pokračovať v edícii Dejiny miestnych odborov MS a v budovaní Bibliotéky MS. Dlhodobým zámerom je digitalizácia archívnych dokumentov.

Pevnou súčasťou Vedného ústredia MS sú vedecké odbory: Historický odbor, Jazykový odbor, Národohospodársky odbor, Politologický odbor a len nedávno (september 2023) dva novozaložené – Kulturologicko-filozofický odbor a Slovanský odbor Matice slovenskej. Naším záujmom bude všemožne podporovať činnosť existujúcich odborov a prepájať ich aktivity s vedeckými útvarmi MS a vydavateľskou aktivitou MS.

2. Matica slovenská a jej členská základňa

Členská základňa MS je združená predovšetkým v miestnych, záujmových a vo vedeckých odboroch a odboroch Mladej Matice, ktoré patria medzi najaktívnejšie piliere MS. Uvedené odbory ročne pripravujú stovky kultúrno-spoločenských podujatí. Ak má MS plniť svoje historické poslanie a postavenie v 21. storočí, musí sa oprieť o širokú členskú základňu, pričom prioritou je aktivizácia a vznik nových odborov. Domy MS a oblastné pracoviská MS musia v svojej činnosti metodicky a konzultačne pomáhať odborom MS administratívne, budú efektívne propagovať matičné ideály a šíriť matičné tlačoviny, videá a podobne. Praktické skúsenosti MS ukázali, že najlepší predpoklad na založenie, resp. obnovu odborov MS je v tých častiach Slovenska, kde MS už preukázala profesionalitu a schopnosť spolupracovať s obcami, so školami, s cirkvami a inými miestnymi organizáciami. Odhaľovanie zabudnutých dejinných udalostí a národných osobností v regiónoch často realizuje iba MS. Dôležité miesto a význam v matičnej vedeckej a prezentačnej činnosti majú vedecké odbory. Treba zdôrazniť, že činnosť vedeckých odborov súvisí aj Členským ústredím MS.

Na plnenie svojich úloh potrebuje členské ústredie a oblastné strediská dostatočné personálne a materiálne vybavenie. Zánik niektorých odborov MS priamo súvisí so zánikom oblastného strediska. Preto je potrebné podporiť vznik nových oblastných stredísk najmä v krajských mestách. Materiálna vybavenosť regionálneho pracoviska MS priamo vplýva na kvalitatívnu úroveň podujatí v regióne. Je nutné zabezpečiť čo najlepšiu materiálnu vybavenosť pracovísk po celom Slovensku.

Členské ústredie MS musí pravidelne realizovať univerzálnu analýzu členskej základne, sociologický a kulturologický prieskum, aby sa odhalil jej súčasný stav a určil ďalší vývoj. MS pravidelne kontroluje vývoj počtu odborov MS, počet členov, druh a množstvo aktivít matičných odborov. Jednotlivé analýzy pomohli v súčasnosti zistiť stav členskej základne v regiónoch a odhaliť silné a slabšie stránky matičnej činnosti, na základe ktorých sa môže nasmerovať konkrétna podpora odborom. V ďalšom období budeme pokračovať v analýze umeleckých kolektívov, osobitne folklórnych súborov pôsobiacich v miestnych odboroch MS, ako aj matičných ochotníckych divadiel. V tomto ohľade Členské ústredie MS vedie osobitnú

evidenciu matičných umeleckých kolektívov, ktorú je potrebné aktualizovať. V prípade ľudovej umeleckej činnosti je nevyhnutné organizovať prehliadky ľudových súborov MS, pracovné semináre a prednášky. V tomto ohľade bude MS metodicky usmerňovať svoje súbory a realizovať pravidelné celoštátne aktivity ich zástupcov.

Ak sa z hľadiska budúceho vývoja majú odbory MS ďalej rozvíjať a dostať do rovnocenného partnerstva s kultúrnymi zložkami samosprávy, nemôžu byť odkázané len na príležitostnú podporu MS. Dotačný systém na ochranu a rozvoj miestnej a regionálnej kultúry musí MS vyhlasovať každoročne s cieľom vyčleniť jej čo najvyššiu možnú výšku. Naplnenie tohto cieľa bude predpokladom, aby miestne odbory a oblastné strediská úzko spolupracovali s obecnými úradmi a spoločenskými organizáciami.

Úlohou ústredia s členmi MS je posilňovať slovenské vlastenectvo a národné povedomie vo všetkých generáciách spoločnosti. Na podporu naplnenia tejto méty treba organizovať národné, kultúrne, spoločenské podujatia, odborné semináre, poznávacie výlety k historickým pamiatkam a športové akcie. Ústredie bude pokračovať v uzatváraní dohôd o spolupráci nielen s významnými spolkami a organizáciami, ale aj na úrovni univerzít, základných a stredných škôl. V tomto ohľade podporujeme národnú výchovu na školách zasielaním tlačených a iných propagačných materiálov MS pre učiteľov a študentov, uskutočňovaním besied, súťaží či prednášok. Populárne sú aj matičné výstavy. Dôležitým prvkom na udržanie spolupráce so školami je systematickosť a pravidelnosť spoločných aktivít.

3. Slovenská mládež a mladomatičné hnutie

Budúcnosť MS je závislá aj od mladej generácie, preto mládež musí byť jej pevnou súčasťou. Dôsledkom akéhokoľvek zanedbania systematickej práce s mládežou bude zostarnutie členskej základne, čo môže vyvolať vážny problém.

Mladí sú v MS aktivizovaní v tradičnom členstve v rámci miestnych odborov, v odboroch Mladej Matice, v matičnej folklórnej, divadelnej a inej umeleckej alebo športovej činnosti, pričom uvedené formy podchytenia mládeže sú v praktickom živote prepojené. Prvoradým cieľom je výchova národne uvedomelej vlasteneckej mládeže. Jednou z dôležitých ciest pri získavaní nových členov a udržiavaní členstva je využívať moderné spôsoby komunikácie. Na to je nevyhnutné využiť onlinový priestor a dostupné sociálne siete, prostredníctvom ktorých komunikujú tisícky mladých Slovákov. Dôležitá je aj tvorba vlastného obsahu na webovej stránke Mladej Matice či na jej kontaktoch na jednotlivých sociálnych sieťach. Vďaka rozsiahlej dostupnosti internetu je možné propagovať matičné aktivity na Slovensku aj

vo svete. Rovnako to slúži na oboznamovanie s výročiami významných osobností či udalostí z národných dejín a pomôže pri nadväzovaní spolupráce so slovenskými aktivistami v zahraničí.

Osobitný akcent sa musí klást' najmä na školopovinnú generáciu a mimoškolské vzdelávanie. Na získavanie členov na stredných školách sa budú využívať prednášky a besedy. Pozitívna je aj skúsenosť spolupráce mladých členov MS so študentskými radami vysokých škôl prostredníctvom spoločných podujatí. Osobitné aktivity treba zamerať aj na získavanie pedagógov a budúcich učiteľov, kultúrnych a osvetových pracovníkov, ale aj na ostatnú inteligenciu. Je to nadčasová skúsenosť z dejín, keď mnohí slovenskí národovci v 19. a 20. storočí nastúpili svoju národnú cestu ako mladí študenti. Matica bude spolupracovať so školami na všetkých úrovniach aj prostredníctvom dohôd o spolupráci s konkrétnymi cieľmi a úlohami.

Oblasťné strediská, kde v územných obvodoch pôsobia odbory Mladej Matice, ale aj tie, kde nepôsobia, musia systematicky pracovať na vytváraní podmienok rozvoja členskej základne jednotlivých odborov Mladej Matice. Na aktivizáciu mládeže sa budú využívať aj tradičné a overené podujatia, najmä Národný zraz Mladej Matice, ktorý je priestorom na vzájomné spoznanie činnosti rôznorodých mládežníckych organizácií, ako aj zástupcov mládežníckych organizácií slovanských štátov a zahraničných mladých Slovákov. Takisto ide o rozličné divadelné, folklórne a športové podujatia či výlety, exkurzie a organizovanie rôznorodých regionálnych aj celoslovenských súťaží. Jedným z cieľov mladomatičnej činnosti je obnovenie Svetového festivalu slovenskej mládeže. Matica by sa mala prezentovať aj na mládežníckych kultúrnych, folklórnych, divadelných a hudobných festivaloch prostredníctvom informačných stánkov alebo aj so zapojením do častí programu takýchto festivalov. Dôvodom je rastúci záujem mladých ľudí o podobné podujatia celoslovenského aj regionálneho významu. Mladí matičiari a ich odbory budú naďalej svojimi aktivitami podporovať miestne odbory a ich aktivity, kde sú vo väčšom počte zastúpení členovia strednej a staršej generácie. Prepojenie činnosti miestnych odborov, odborov Mladej Matice a profesionálnych pracovísk je v tomto prípade pre prirodzený generačný vývoj MS nevyhnutné.

4. Slováci na jazykovo a národnostne zmiešaných územiach Slovenskej republiky

Slováci sú štátotvorným národom v SR, no výskumy a analýzy MS, jej pracovísk, orgánov, materiály v médiách, ako aj oficiálne dokumenty SR poukazujú neraz na ich znevýhodnené postavenie na národnostne a jazykovo zmiešaných územiach nášho štátu.

Na takéto znevýhodnenie Slovákov poukázali aj matičné konferencie, semináre a stretnutia najmä na juhu SR, rovnako správy štátnych orgánov z oblasti výchovy, vzdelávania a používania štátneho jazyka. Aby sa zabezpečili základné národné a kultúrne potreby Slovákov, riešila sa ich diskriminácia na základe jazyka a národnosti, porušovania ľudských a občianskych práv, aby sa odstránil protiprávny stav, Matica slovenská bude užšie spolupracovať so štátnymi orgánmi SR, ako aj so samosprávami na jazykovo a národnostne zmiešaných územiach, pričom pri plnení týchto úloh podporí aj oblastné strediská MS. Bude pracovať na posilňovaní tvorby, vydávaní a distribúcii učebníc a učebných pomôcok pre základné a stredné školy, bude informovať o slovenských národných a kultúrnych pamiatkach v týchto častiach SR, bude preverovať porušovanie práv či diskriminácie Slovákov pre príslušnosť k národu, jazyku, pre politické alebo iné zmýšľanie, bude informovať verejnosť o národných a kultúrnych právach a posilňovať ich uplatňovanie. Posilní oblastné strediská na národnostne a jazykovo zmiešaných územiach SR, aby sa mohli viac venovať aj tejto problematike. Každoročne usporiada konferenciu, seminár či stretnutie tu žijúcich Slovákov s najvyššími predstaviteľmi a orgánmi MS, kam pozve aj orgány štátnej správy a samosprávy. Matica bude venovať osobitnú pozornosť na týchto územiach žiakom a študentom, bude aktívne podporovať tu žijúcich mladých Slovákov a zapájať ich do činnosti MS. Do matičnej práce zapojí učiteľov a pedagógov z týchto regiónov s úzkou súčinnosťou s oblastnými strediskami MS. Bude upozorňovať štátne a samosprávne orgány SR, aby na jazykovo a národnostne zmiešaných územiach SR boli obnovené alebo zriadené školy s vyučovacím jazykom slovenským.

Matica slovenská bude riešiť problematiku Slovákov na jazykovo a národnostne zmiešanom území tak, že predloží návrhy vláde a Ministerstvu kultúry SR, aby bola posilnená ako ústredný orgán v tejto oblasti. MS bude prednostne podporovať činnosť Strediska národnostných vzťahov MS a oblastných stredísk MS, pričom bude sledovať a kontrolovať dodržiavanie zákona o štátnom jazyku, a to najmä v obciach na jazykovo a národnostne zmiešaných územiach, kde Slováci tvoria menšinu. Bude podávať podnety kontrolným orgánom štátu o nedodržiavaní jazykového zákona, vyzývať a kontrolovať samosprávy vo veci používania štátneho jazyka vo verejnom a úradnom styku. Na podporu Slovákov žijúcich na národnostne a jazykovo zmiešaných územiach vlasti budú na týchto miestach organizované významné matičné podujatia, kultúrne, spoločenské, odborné, vedecké či iné stretnutia Slovákov a najrozličnejšie rokovania.

5. Slováci žijúci v zahraničí a spolupráca so slovanskými národmi

Významnou zložkou činnosti Matice slovenskej je dialóg so Slovákami žijúcimi v zahraničí. MS prehľbuje vzájomnú spoluprácu a rozvíja aktívny život Slovákov v zahraničí prostredníctvom Krajanského múzea MS. KM sa riadi prijatými závermi zo zasadnutí Rady pre Slovákov žijúcich v zahraničí (RSŽZ) pri MS, ktorá je poradným orgánom MS pre styk a spoluprácu so slovenským zahraničím. Riadi sa osobitým štatútom, ktorý bol prijatý na obnovujúcom zasadnutí RSŽZ 11. novembra 2015. Poslaním RSŽZ je prerokovávať koncepciu zahraničnej spolupráce MS, ktorej smerovanie určuje zákon č. 68/1997 Z. z. o Matici slovenskej, Stanovy MS a aktuálne Programové zámery MS. Cieľom RSŽZ je navrhovať smer a projekty rozvoja, realizácie a možnosti spolupráce so slovenským zahraničím. Momentálne RSŽZ pracuje na plnení záverov zo zasadania RSŽZ v roku 2022.

Matica slovenská bude Slovákom žijúcim v zahraničí naďalej dodávať národnú tlač, maticné publikácie, prezentovať ich aktivity a aktivity MS smerujúce ku krajanom prostredníctvom informačných kanálov MS. Dôležitou úlohou v najbližšom období vo vzťahu k zahraničiu je intenzívnejší rozvoj spolupráce so zahraničnými slovenskými organizáciami ako aj maticami a vedeckými inštitúciami slovanských národov. KM spolu s ostatnými pracoviskami naplnilo závery IV. kongresu matíc a inštitúcií slovanských národov, ktorý zasadal v roku 2019 v Martine. Praktickým výstupom tejto činnosti bolo vydanie viacjazyčnej Pamätnice a neskôr vydávanie periodika Slovenský obzor, ktorý zabezpečuje vzájomnú informovanosť týchto organizácií. KM v roku 2023 pripravilo V. kongres matíc a inštitúcií slovanských národov s cieľom vydať aj z toho kongresu spoločnú publikáciu. V súvislosti s činnosťou členskej základne a vedeckých a iných odborov treba aktivovať zložky, ktoré sa zaoberajú myšlienkou slovanskej vzájomnosti a jej realizáciou. Z dlhodobého hľadiska treba vytvoriť k uvedenej téme vhodný priestor a rubriky v maticných periodikách.

Na úseku práce s deťmi a mladými Slovákami žijúcimi v zahraničí bude KM naďalej spolupracovať na celoslovenskej súťaži so zahraničnou účasťou Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko, kde pracuje na rozvoji kategórie č. 4 (súťažné práce Slovákov žijúcich v zahraničí) v porotcovskej a organizačnej funkcii. V prípade, že MS bude naďalej organizovať medzinárodný letný tábor, KM MS sa bude podieľať na jeho propagácii slovenskej verejnosti aj krajanom. Krajanské múzeum MS je pripravené podávať naďalej konzultačné služby krajanom.

6. Mediálna a propagačná činnosť MS

Stojíme na prahu tretieho tisícročia, pre ktoré sa stal charakteristický rýchly tok informácií. Nemôžeme len sledovať, ako tento informačný prúd hýbe verejnou mienkou o MS – niekedy pozitívne, inokedy neutrálne až negatívne, v závislosti od témy. Matica slovenská chce byť aktívnou súčasťou diania, teda neuspokojíme sa s úlohou pasívneho pozorovateľa. Média sa stali každodennou súčasťou života a činnosti jednotlivcov, spoločnosti a organizácií a ich pôsobenie v neposlednom rade ovplyvňuje aj činnosť MS. Výrazom novej komunikačnej éry v MS bude informačný tok v centre a aktívna komunikácia smerom navonok aj dovnútra. Preto je pre MS koncepčná práca s médiami životnou otázkou, keďže len vďaka médiám môže prekročiť súčasné rámce svojich aktivít a dostať sa do vedomia spoločnosti a širokej verejnosti. Nie je to len o novinároch a verejnosti, budeme si všímať predovšetkým samotných členov MS, bez ktorých by neexistovala dlhodobá kontinuita matičnej činnosti. Členská základňa MS je bohatým zdrojom zaujímavých tém a podnetov, ktoré môžu svojou originalitou zaujať novinárov a tým vyplniť mediálny priestor v duchu pozitívneho vlastenectva a propagácie myšlienok MS a slovenského národa. Matica slovenská ponúkne pozitívne témy, ktorých propagáciou by malo byť vytvorenie lepšieho pohľadu na jej činnosť a aktivity. Záleží nám na tom, aby ľudia o našej práci vedeli, aby chápali rozsah a zmysel matičnej činnosti pre súčasnosť a budúcnosť Slovenska. Základnými cieľmi mediálnej politiky MS bude obnova dobrého mena a pozície MS ako najvýznamnejšej celonárodnej vlasteneckej ustanovizne, zlepšovanie kvality práce a zvýšenie informovanosti o jej význame.

Dôležité bude predvídať rôzne problematické situácie v oblasti médií a pripraviť sa na ne. Na pokusy o vytvorenie fiktívnych mediálnych káuz bude treba poukazovať takým spôsobom, aby sme obhájili česť MS na verejnosti. Musíme propagovať svoju činnosť a stanoviská prostredníctvom oficiálnych tlačových správ, oficiálnej webovej stránky, oficiálneho facebookového profilu a Slovenských národných novín. Za dôležitú úlohu považujeme spoluprácu s verejnoprávnymi a ostatnými verejnými médiami. Matica slovenská si musí vyberať takých aktérov vzájomnej spolupráce, ktorí budú pre ňu prínosom. Úskalím je pokročilá bulvárna komercializácia a najmä progresívna liberalizácia slovenských médií, ktoré sa označujú aj ako médiá hlavného prúdu. Preklenutím by mohla byť rámcová dohoda o spolupráci medzi MS a verejnoprávnymi médiami, ktorá by zabezpečovala našu účasť v televíznych či rozhlasových diskusiách a odvysielanie televíznych formátov vytvorených Maticou. Žijeme v časoch, keď MS je úmyselne zatlačovaná do mediálneho embarga, účelovo nepozývaná do diskusných relácií a jej podujatia sú vystrihované zo správ a iných relácií, preto sa v týchto médiách takmer nikdy nedozvedáme o aktivitách a podujatiach MS a o jej činnosti.

Pozitívne je, že v regiónoch, kde je bohatá matičná činnosť neprehliadnuteľná, sa naše akcie v miestnych televíziách pomerne často vysielajú.

V rámci zlepšenia propagácie aktivít MS bude možno vhodnejšie spolupracovať s celoslovenskými a regionálnymi médiami, tlačovými agentúrami a médiami, ktoré ešte nezomlel tzv. progresívny prúd vo vysielaní. Hlavným cieľom bude zabezpečiť, aby jednotlivé regionálne televízie pravidelne vysielali reportáže z matičných podujatí, ktoré im ústredie poskytne, ale aby jednotliví riaditelia Domov MS a vedúci oblastných pracovísk v regiónoch pravidelne zabezpečovali účasť spomenutých médií na svojich podujatiach formou zasielania pozvánok a tlačových správ k chystaným aktivitám v ich územnej pôsobnosti. Domy a oblastné strediská MS si musia vytvárať pozitívne vzťahy s týmito médiami aj formou ponúk zaujímavých matičných tém. Je potrebné, aby aj riaditelia a vedúci pracovníci zabezpečovali krátke videozáznamy z podujatí odohrávajúcich sa v ich územnej pôsobnosti a následne ich zverejňovaním zabezpečovali pozitívnu propagáciu činnosti MS v regiónoch. Matica bude naďalej ponúkať uvedeným subjektom výsledky svojej mediálnej a propagačnej tvorby v podobe reportáží, krátkych videových spotov, podporných videí a historických dokumentov. Predovšetkým dokumenty z produkcie kanála TV MATICA predstavujú novinku na slovenskej internetovej mediálnej scéne, pretože sa zameriavajú najmä na témy, ktoré ešte nie sú v tomto priestore spracované a v mnohých prípadoch vybrané témy spracúvajú ako jediné či vôbec prvé. Každoročná moderne graficky spracovaná výročná správa MS v zmenených podmienkach propagácie by mala slúžiť aj ako dôležitý informatívny materiál o matičnej činnosti vo vzťahu k verejnosti s jasnými informáciami, ktoré utvárajú pozitívny obraz o MS.

Na propagáciu MS a jej aktivít treba využívať aj nové interaktívne médiá. YouTube uverejňuje videá, na ktoré reagujú návštevníci v diskusii. Tento portál ponúka široký priestor na realizáciu, keďže ide v súčasnosti o najväčší svetový systém na zverejňovanie videosúborov na internete. Tým vzniká možnosť slobodného šírenia matičných a národných myšlienok. Matica slovenská využíva YouTube na prezentáciu reportáží z matičných podujatí a historických dokumentov vyprodukovaných Informačným ústredím MS. Inou prezentáciou matičných aktivít je uverejňovanie informácií na sociálnych sieťach, napr. na Facebooku a podobne. Facebook a YouTube by sa mali stať silným propagačným nástrojom na zviditeľnenie práce a aktivít MS. Obe platformy ponúkajú celý rad možností nielen na propagáciu, zlepšenie a vytvorenie pozitívneho obrazu o MS. Naším cieľom je každoročné navýšenie počtu sledovateľov ponukou kvalitného a zaujímavého obsahu, ktorý môže dosiahnuť interakciu v širokej verejnosti. Hlavným zdrojom tohto obsahu sa v poslednom období stali naše historické dokumenty. Cieľom je pokračovať v príprave podobných

dokumentov, ktoré majú predpoklad postupne si získať čoraz viac sledovateľov, čo napomôže aj propagácia týchto dokumentov prostredníctvom regionálnych televízií a iných médií.

Internet je v súčasnosti jedným z najúčinnějších nástrojov komunikácie nielen pre nízku cenu, ale aj pre jeho širokú dostupnosť a využitie. Žiaľ, musíme s ľútosťou konštatovať, že v poslednom období sme sa vo viacerých prípadoch stali svedkami cenzúry myšlienok a názorov práve na sociálnych sieťach. Je dosť pravdepodobné, že pri takých pokračujúcich tendenciách MS bude nútená začať využívať aj iné druhy sociálnych médií.

Dnešní mladí ľudia sú tzv. onlinovou generáciou, z čoho vyplýva, že je nevyhnutné prispôbiť sa mediálnym trendom a využívať všetky moderné interaktívne médiá. Radi sa zúčastňujú na diskusiách a reagujú na podnety z oblasti ich záujmu. Preniknutím do sveta mladých prostredníctvom matičných médií a propagácie národnej myšlienky modernou formou by sa mal vyvolať ich záujem o MS. Dnešná mládež je súčasťou oveľa väčšej a širšej sociálnej interakcie, ako to bolo v minulosti. V rámci moderných trendov je možné využiť napr. rozličné formy podcastov. Témou matičných podcastov či rozhovorov by mohli byť životopisné medailóniky osobností či opis udalostí zo slovenských národných dejín.

Medzi základné informačné piliere MS patria Slovenské národné noviny. Aktuálnym cieľom ostáva ich premena na mienkotvorný vlastenecký, kultúrno-spoločenský týždenník, ktorý na slovenskom trhu akútne chýba. Noviny musia na svojich stránkach poskytovať vyvážený priestor všetkým témam, no v značnej miere sa zameriavať predovšetkým na matičnú činnosť, no nezabúdať ani na témy, ktoré trápia značnú časť obyvateľstva Slovenska.

Podobné, aj keď z hľadiska svojho zamerania špecifické poslanie majú Slovenské pohľady, časopis Slovensko – Národné spektrum a spravodajca Hlas Matice. Slovenské pohľady sú výstavnou skriňou slovenskej literatúry. Nový odborný časopis Slovensko – Národné spektrum sa orientuje na čitateľa, ktorý hľadá nové poznatky z oblasti dejín, literatúry, národopisu a ďalších spoločenských vied. Jeho súčasťou budú tak štúdie, ako aj popularizačné články a materiály s dôrazom na MS a národné témy. V dnešných časoch, keď sú pojmy ako vlastenectvo a národná hrdosť v mnohých prípadoch spájané priam s hanlivým významom, je dôležité, aby aj MS vedecko-popularizačnou formou bola schopná ponúknuť alternatívu k médiám, ktoré znevažujú národný cit a hrdosť Slovákov. Hlas Matice by sa mal orientovať na aktivity a propagáciu členskej základne MS, osobitne miestnych odborov, a na prácu ústredných pracovísk MS.

Edičnú činnosť MS treba celkovo zamerať na vydávanie významných odborných aj popularizačných diel z oblasti spoločenských vied a diel krásnej literatúry s osobitným poukázaním na diela zamerané na informačné vyplňanie „bielych miest“ slovenských

a slovanských dejín, uchovávanie a prezentáciu súčastí tradičnej kultúry Slovenska a Slovákov, prezentáciu kultúrnych a prírodných pozoruhodností a pamätihodností Slovenska, život a dielo významných Slovákov a obraz slovenskej spoločnosti v zahraničí, významné fenomény slovenského umenia, osobnosti slovenskej kultúry a spoločenského života. Naplno treba využiť potenciál Vydavateľstva MS najmä v oblasti vydávania slovenských povestí a rozprávok a propagáciou tejto oblasti, v ktorej má MS silné postavenie na trhu, takto zviditeľniť jej meno vo verejnosti. Slovenské povesti a rozprávky by sa mali stať zaujímavým obsahom pre rodičov, učiteľov, deti, resp. Slovákov žijúcich v zahraničí, ktorí práve prostredníctvom takejto tvorby môžu prehlbovať svoje národné cítenie a povedomie v sebe a svojich deťoch. V poslednom čase úspech zaznamenali aj pracovné zošity, ktoré začala MS vydávať pri príležitosti aktuálnych výročí. V nastupujúcom trende budeme pokračovať a každoročne vyprodukujeme niekoľko pracovných zošitov pre žiakov a študentov základných a stredných škôl so zameraním na aktuálne výročia osobností alebo udalostí našich dejín, ktoré v rámci podpísaných dohôd o spolupráci so slovenskými školami a prostredníctvom domov a oblastných pracovísk rozšírime do škôl spolupracujúcich s MS.

7. Finančno-materiálne zabezpečenie činnosti

Rozhodujúca časť prostriedkov, z ktorých sa financujú aktivity MS, pochádza v súčasnosti z dotácií poskytovaných štátom. Matica pri svojej činnosti preto dodržiava všetky zákonné ustanovenia upravujúce jej pôsobnosť. Hospodári takisto s vlastnými prostriedkami, pričom ich časť súvisí s produkciou polygrafického podniku Neografia, a. s., ktorého je MS rozhodujúcim akcionárom. Preto je v jej záujme zabezpečiť finančný zisk a dividendy z Neografie, a. s.

Matica slovenská, a predovšetkým jej vedecké pracoviská, oblastné strediská a miestne odbory, by sa mali usilovať získať ďalšie finančné prostriedky na rozširovanie svojich aktivít. V neposlednom rade treba vo všetkých oblastiach činnosti MS využívať finančné zdroje z eurofondov, národných fondov, grantov, projektov, nadácií a podpôr regionálneho, celoslovenského aj medzinárodného charakteru.

Martin 21. október 2023